

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

Legal horizons

ВИПУСК 1 (14)

Суми – 2016

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор –

Гаруст Ю. В., *д-р юрид. наук, ННІ права СумДУ, Україна;*

Відповідальний секретар –

Уткіна М. С., *аспірант, ННІ права СумДУ, Україна;*

Айден Ульвіє – *доктор філософії, професор, Ізмірський університет, Туреччина;*

Андріяшко М. В. – *доктор філософії, доцент, Барановицький державний університет, Білорусь;*

Бекім Максуті – *доктор філософії, Македонія;*

Бурбіка М. М. – *д-р юрид. наук, доцент, ННІ права СумДУ, Україна;*

Гиренко І. В. – *д-р юрид. наук, доцент, НУБП, Україна;*

Дегтярєва І. О. – *д-р держ. упр., професор, НАДУ при Президентові України;*

Деревянко Б. В. – *д-р юрид. наук, професор, ННІ права СумДУ;*

Завгородня В. М. – *канд. юрид. наук, доцент, ННІ права СумДУ;*

Ельда Зотай – *доктор філософії, Університет Александра Моссі, Албанія;*

Куліш А. М. – *д-р юрид. наук, заслужений юрист України, професор, директор ННІ права СумДУ, Україна;*

Курило В. І. – *д-р юрид. наук, професор, НУБП, Україна;*

Лукаш С. С. – *д-р юрид. наук, професор, СФ ХНУВС, Україна;*

Мельник Р. С. – *д-р юрид. наук, професор, КНУ ім. Т. Г. Шевченка, Україна;*

Музичук О. М. – *д-р юрид. наук, доцент, ХНУВС, Україна;*

Петров Р. А. – *д-р юрид. наук, професор, НУ «Києво-Могилянська академія»;*

Убер Села – *канд. політ. наук, Державний університет Тетово, Македонія;*

Сухонос В. В. – *д-р юрид. наук, професор, ННІ права СумДУ, Україна;*

Сухонос В. В. – *д-р юрид. наук, професор, ННІ права СумДУ, Україна;*

Харченко В. Б. – *д.ю.н., професор, ХНУВС, Україна;*

Чернадчук В. Д. – *д-р юрид. наук, професор, ННІ права СумДУ, Україна;*

Шемшученко Ю. С. – *д-р юрид. наук, професор, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Україна.*

EDITORIAL BOARD

Editor in Chief:

Harust Y. V. – *Doctor of Law, Educational and Scientific Institute of Law SSU, Ukraine;*

Executive Editor:

Utkina M. S. – *Ph. D. student, Educational and Scientific Institute of law SSU, Ukraine;*

Aydin Ulviyye – *Ph. D., Professor, Izmir University, Turkey;*

Andriyashka M. V. – *Ph. D., Associate Professor, Baranovich State University, Belarus;*

Bekim Maksuti – *Ph. D., Macedonia;*

Burbyka M.M. – *Doctor of Law, Associate Professor, Educational and Scientific Institute of law SSU, Ukraine;*

Gyrenko I. V. – *Doctor of Law, Associate Professor, National University of Life and Environmental Sciences, Ukraine;*

Dehtyarova I. O. – *Doctor of Public Administration, Professor, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine;*

Derevyanko B. V. – *Doctor of Law, Professor, Educational and Scientific Institute of Law SSU;*

Zavgorodnia V. M. – *Ph. D. in Law, Associate Professor, Educational and Scientific Institute of Law SSU, Ukraine;*

Elda Zotaj – *Ph. D., Aleksandër Moisiu University, Albania;*

Kulish A. M. – *Doctor of Law, Honored Lawyer of Ukraine, Professor, Director of Educational and Scientific Institute of Law SSU, Ukraine;*

Kurylo V. I. – *Doctor of Law, Professor, National University of Life and Environmental Sciences, Ukraine;*

Lukash S. S. – *Doctor of Law, Professor, Sumy branch of Kharkiv National University of Internal Affairs, Ukraine;*

Melynk R. S. – *Doctor of Law, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine;*

Muzychuk O. M. – *Doctor of Law, Associate Professor, Khariv National University of Internal Affairs, Ukraine;*

Petrov R. A. – *Doctor of Law, Professor, National University of Kyiv-Mohyla Academy;*

Ylber Sela – *Ph. D. in Political Science, Tetova State University, Macedonia;*

Sukhonos V. V. – *Doctor of law, Professor, Educational and Scientific Institute of Law SSU, Ukraine;*

Sukhonos V. V. – *Doctor of Law, Professor, Educational and Scientific Institute of Law SSU, Ukraine;*

Kharchenko V. B. – *Doctor of Law, Professor, Kharkiv national University of Internal Affairs, Ukraine;*

Chernadchuk V. D. – *Doctor of Law, Professor, Educational and Scientific Institute of Law SSU, Ukraine;*

Shemshuchenko Y. S. – *Doctor of Law, Professor, V. M. Koretsky Institute of State and Law, Ukraine.*

Рекомендовано до друку

вченою радою Сумського державного університету (протокол № 5а від 10. 11. 2016 року)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

серія КВ № 22248-12148ПР від 08.07.2016 р.

УДК 347.73

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

*Кузьменко Сергій Юрійович,
студент VI курсу ННІ права,
Сумський державний університет*

Науковий керівник: Рєзнік Олег Миколайович,
*канд. юрид. наук, доцент кафедри адміністративного, господарського
права та фінансово-економічної безпеки ННІ права,
Сумський державний університет*

За останні 10 років фінансова система України зазнала велику кількість змін, але деякі з них не зазнали конкретного відображення у законодавстві. Україні потрібне чітке законодавство щодо повного управління механізмами бюджетної та позабюджетної діяльності, тобто чітка правова та адміністративна основа. Це означає що, державний бюджет потрібно витратити згідно законодавчих повноважень.

Фінансову систему держави виступає в таких напрямках:

- сукупність фінансових інститутів, кожний з яких сприяє утворенню та використанню відповідних централізованих та децентралізованих фондів коштів для здійснення фінансової діяльності держави;
- фінансову систему можна розглядати як сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування, які здійснюють у межах своїх повноважень керівництво фінансовою діяльністю держави та підприємств, установ, організацій, що беруть у ній участь.

Фінансова система є фундаментом нашої цивілізації. Як і держава, гроші, власність, релігія фінансова система є ефективним знаряддям здійснення державної політики, яка направлена на забезпечення життя та діяльність суспільства, а також на процеси розподілу й перерозподілу ВВП між різними верствами населення, окремими господарськими структурами та територіями.

За умов побудови ринкової моделі економіки дуже важливе значення має глибоке усвідомлення економічної природи й суті фінансів та фінансової системи, їхньої об'єктивної необхідності, зв'язку з іншими економічними категоріями і ролі в економічній системі держави.

Фінансова система є найважливішою ознакою незалежності держави. Тому вивчення витоків становлення і розвитку національних фінансів є особливо актуальним у період трансформаційних процесів в економіці та суспільстві.

Отже, фінансова система України складається з таких основних ланок: державний бюджет та місцеві фінанси, фінанси державних підприємств, установ та організацій, спеціальні цільові фонди та кредит.

Ключові слова: фінансова система України, сукупність фінансових інститутів, державний кредит, фінансовий контроль, фінансова політика, фінансова глобалізація.

Kuzmenko S. Y. Legal Analysis of Features and Development of the Financial System of Ukraine. For 10 last the the financial system of Ukraine tested plentyof changes, but some of them did not test a concretereflection in a legislation. Ukraine needs a clear legislation inrelation to the complete management of budgetary and off-budget activity mechanisms, id est clear legal and

administrative framework. It means that, the state budget needs to be spent in obedience to legislative plenary powers.

Financial system of the state comes forward in such directions:

- totality of financial institutes, each of that assists formation and use of the corresponding centralized and decentralizing funds of money for realization of financial activity of the state;
- the financial system can be examined as totality of public and local self-government authorities, that carry out within the limits of the plenary powers guidance by financial activity of the state and enterprises, establishments, organizations that participate in her.

The financial system is foundation of our civilization. As well as the state, money, property, religion the financial system is the effective instruments of realization of public policy that is sent to providing of life and activity of society, and also on the processes of distribution and redistribution of GDP between the different layers of population, separate economic structures and territories.

At the terms of construction of market model of economy very important value has deep realization of economic nature and essence of finances and financial system, their objective necessity, connection with other economic categories and role in the economic system of the state.

The financial system is the major sign of independence of the state. Therefore a study of becoming sources and development of national finances is especially actual in a period transformation processes in an economy and society.

Thus, the financial system of Ukraine consists of such basic links: the state budget and local finances, finances of state enterprises, establishments and organizations, special having a special purpose funds and credit.

Keywords: financial system of Ukraine, totality of financial institutes, state credit, financial control, financial politics, financial globalization.

Характеризуючи кожен вид фінансової системи України, слід зауважити, що вона проявляється як сфера фінансових відносин, а фінансова система в цілому являється ланкою різних видів фінансових відносин, у процесі яких утворюються і використовуються фонди коштів.

Тобто, фінансова система – це система форм та методів утворення, розподілу і використання фондів коштів держави та підприємств [1, с. 51].

Існують такі види фінансових відносин, які впливають з фінансової системи України:

- бюджетна система (включає державний бюджет, бюджет АРК, а також місцеві бюджети);
- централізовані цільові фонди грошових коштів загально-державного призначення;
- фінанси підприємств різних форм власності, організацій, установ і галузей народного господарства;
- майнове та особисте страхування;
- кредит (державний та банківський).

Централізовані цільові фонди – це новий вид фінансової системи України.

До них відносяться:

- пенсійний фонд;
- фонд соціального страхування;

- фонд для здійснення заходів по ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і соціальному захисту населення;
- державний інвестиційний фонд.

Державним кредитом називають фонд коштів, який утворюється в результаті виходу державних позик. У таких відносинах позичальником є держава, а кредиторами фізичні та юридичні особи, які мають можливість придбати цінні папери. Щоб сформувати фонд коштів також використовуються заощадження які вклали громадяни в ощадні банки, як зародження кредитних ресурсів.

Відносини по утворенню в розпорядженні банків грошових фондів за рахунок статутних та інших фондів банків, коштів на депозитних рахунках, коштів в обігу та міжбанківських розрахунках охоплює банківський кредит [2, с. 142-143].

Державні, акціонерні, приватні, орендні та інші види форм власності складають основу державних фінансів. Так формується переважна частина фінансових ресурсів. Загальне фінансове становище країни залежить від стану фінансів підприємств. В умовах ринкових відносин підприємства здійснюють свою діяльність на засадах

комерційного розрахунку, при якому витрати підприємства повинні покриватися за рахунок власних доходів. Отже, для підприємств прибуток стає головним джерелом виробничого і соціального розвитку трудових колективів [1, с. 58].

Соціально-економічні кризові явища українців пов'язані з фінансовою та банківською системами України, що призводить до занепаду меж виробництва, труднощами щодо реалізації виготовленого продукту внаслідок падіння попиту на нього, також погіршення фінансового стану підприємств, що породжує різні негативні явища.

Але, для виходу з кризи потрібно застосовувати певний перелік заходів:

- планування концепцій розбудови національної економіки;
- розвиток наукової концепції державного регулювання, який має встановити межі втручання держави в економічну діяльність;
- визначення на основі концепції загального обсягу і раціональної структури державних витрат на всіх рівнях влади [3, с. 14].

Кожна держава повинна мати свою власну фінансову систему. України як незалежна, демократична, соціальна та правова держава також має прагнути до сильної та незалежної фінансової системи. За для того щоб країна мала можливість фінансово розвиватися, формувати сильні ринкові відносини та захищати, з економічної точки зору, українське суспільство.

Процес розподілу вартості ВВП і суб'єктивного процесу впливу на нього політики держави визначається фінансовою системою України.

Правила щодо розбудови фінансової системи України ґрунтуються на таких засадах:

- переосмислення економічної суті процесів формування та напрямків спрямування фінансових ресурсів країни в умовах ринкової економіки;
- включення до її складу сукупності елементів, які пов'язані з проведенням законодавчо забезпеченої фінансової політики держави;

- використання системного підходу, що дає змогу розглядати складові фінансової системи в єдиному взаємозв'язку [4, с. 16].

Міністерство фінансів України виступає центральним органом виконавчої влади держави та є розпорядником державних коштів, які згідно з чинним законодавством регулюються державою з метою виконання своїх функцій.

В умовах переходу економіки країни до ринкових відносин Міністерство фінансів України повинне отримати право на започаткування основних напрямків державної фінансової політики та ведення всіх державних фінансових операцій і здійснення контролю за ними.

Функціями Міністерства фінансів України є:

- участь у плануванні напрямків та розвитку державної фінансової політики;
- розробка плану державного бюджету та контролю за його виконанням;
- здійснення контролю за додержанням податкового законодавства, законність нарахувань, повноцінність та своєчасність сплати в бюджет податків, зборів та інших платежів, а також неподаткових доходів та внесків у державні цільові фонди, встановлені законодавством України.

Функцію контролю за дотриманням податкового законодавства здійснює державна податкова адміністрація, також контроль за чіткістю нарахувань, повнотою та своєчасністю сплати в бюджети податків, зборів та інших платежів і неподаткових надходжень та внесків у державні цільові фонди, встановлені законодавством України.

Системою органів державної виконавчої влади що діє при Міністерстві фінансів України є державне казначейство.

Такий орган має свої функції:

- організовує виконання державного бюджету і здійснення контролю за ним;
- здійснює управління коштами державного бюджету та коштами державних позабюджетних фондів у межах видатків, які встановлюються на відповідний період;
- управляє фінансуванням видатків державного бюджету;
- здійснює облік касових ресурсів державного бюджету;

- здійснює контроль за надходженням і використанням коштів державних позабюджетних фондів.

Головна контрольно-ревізійна служба України діє при Міністерстві фінансів і підпорядковується йому [3, с. 17-18].

Постійно діючим вищим органом державного фінансово-економічного контролю є рахункова палата Верховної Ради України, яка утворюється Верховною Радою, також їй підпорядковується та звітує. Це є самостійний та незалежний орган від будь-яких інших органів держави.

Щодо завдань Рахункової палати, то це:

- організація і здійснення контролю за конкретним виконанням дохідної та видаткової частин державного бюджету України, витрачанням бюджетних коштів;

- здійснення контролю за утворенням і погашенням внутрішнього і зовнішнього боргів України, визначення ефективності та доцільності видатків державних коштів [5, с. 25].

Фінансовий контроль – це сукупність дій та операцій при перевірці фінансових та пов'язаних із ними питань діяльності суб'єктів господарювання та управління із застосуванням специфічних форм і методів його організації.

Фінансовий контроль має певну сферу застосування та відповідну цільову спрямованість.

Об'єктом фінансового контролю завжди є гроші та інші процеси, які породжують та використовують фінансові ресурси, а також кошти на всіх етапах та рівнях народного господарства.

Фінансовий контроль здійснюють головні комісії Верховної Ради, НБУ, Міністерства економіки, фінансів, статистики, державні та приватні аудиторські організації.

Інформаційне забезпечення, під яким розуміються наявність та якість таких його елементів, як комп'ютерна мережа, державні стандартизовані бази даних, засоби інформаційного обміну є основною складовою регулювання руху фінансових ресурсів.

Інформаційне забезпечення повинне відповідати таким основним вимогам:

- значущість, що визначає, наскільки точно інформація може бути використана при

розробці найважливіших управлінських рішень;

- повнота, яка характеризує завершеність всіх інформативних показників, необхідних для проведення аналізу, планування та прийняття конкретних фінансових рішень;

- достовірність, яка визначає, наскільки використана інформація є нейтральною щодо користувача та підлягає перевірці;

- своєчасність, яка означає відповідальність інформації за час її використання;

- зрозумілість, що визначається простотою побудови та відповідністю визначеним стандартам подання [3, с. 24-25].

Отже, слід зауважити, що Україна крок за кроком переходить до міжнародних фінансових ринків і такі процеси будують сильну та стабільну українську фінансову систему. Тобто, чим вагоміша та стабільніша фінансова система країни, тим більше високих результатів вона може отримати від процесу реалізації. В Україні слід запровадити політику, яка здатна встояти проти фінансової глобалізації та запобігти негативним наслідкам цього процесу. Отже, для того щоб зберегти стабільність на фінансових ринках необхідна конкретна система впливу держави на рух фінансових потоків у країні та приплив іноземного капіталу.

Слід зазначити, що при розвитку фінансової політики України та формуванні її фінансової системи слід звернути увагу на той факт, що фінансовий процес економічної інтеграції – це суперечливий процес. По-перше, вона сприяє розширенню обмінів товарами, технологіями, руху капіталів, інформації тощо. По-друге, - не відповідає потребам розвитку реальної економіки, надає переваги розвиненим державам, збільшує відстань між багатими й бідними країнами.

Отже, процес економічної інтеграції дає можливість фінансовим структурам захистити себе від валютних та процентних ризиків шляхом використання нових фінансових приладів, але в свою чергу, зароджує міжнародну фінансову нестабільність та міжнародну фінансову кризу.

Використана література:

1. Опарін В. Фінансова система: теоретичні засади та практичні аспекти її розбудови // Фінанси України. – 1998. – № 9. – С. 49-59.
2. Іващук І. Фінансова система України // Фінанси України. – 2001. – № 12. – С. 142-152.
3. Шокун В. Про питання вдосконалення фінансової системи України // Фінанси України. – 1997. – № 6. – С. 14-25
4. Карпінський Б. Збалансування фінансової системи країни // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – № 10. – С. 16-18
5. Лютий І. О. Новітні тенденції розвитку фінансової системи держави / І. О. Лютий // Фінанси України. – 2004. – № 5. – С.24-29